

Formidlingstekst baseret på Parnuna Egede Dahl's ph.d.-afhandling:

Grønlands undergrund er rig på mineraler og er endnu en gang kommet i verdens søgelys. Det kræver dog ekspertise og investeringer at omsætte dem til brugbare produkter, der kan understøtte den grønne omstilling. For at realisere et konkret mineprojekt er der blandt andet brug for en miljøvurdering.

Men hvad er en miljøvurdering egentlig? Det er et proaktivt værktøj til at planlægge en mine, så den påvirker miljøet så lidt som muligt. Ved at kigge i krystalkuglen forsøger vi at forudsige effekterne af en kommende mine – Og de negative effekter skal vi forsøge at undgå, mindske, eller kompensere for INDEN minen bliver en realitet. Jo mere og bedre viden vi har, jo bedre kan vi forudsige fremtiden og tage bedre beslutninger.

Jeg hedder Parnuna Egede Dahl, og jeg er en grønlandsk Inuk og forsker. Jeg har undersøgt hvordan den grønlandske befolknings viden kan være en ressource i miljøvurderinger af råstofprojekter.

En af Grønlands udfordringer er, at forskerne stadig har meget at lære om landets natur og miljø. Grønland er enormt, og det er både dyrt og logistisk udfordrende at sende forskere ud for at indsamle data. De kan ikke være alle steder hele tiden – særligt når vintermørket falder på, og vejret viser tænder. Så hvordan kan vi få mere viden? Vi kan spørge dem, som bor der året rundt, og som dagligt bruger naturen til jagt, fiskeri, transport og rekreation. Selvom den grønlandske Inuit-befolkning er lille og spredt over store afstande, kommer de vidt omkring og har en stor viden om deres omgivelser og de dyr, de deler dem med. Med en kombination af den viden, deres forfædre har videregivet gennem generationer, og de observationer og erfaringer de selv gør sig i dagligdagen, har de en utrolig detaljerig viden. Hvis forskere og grønlandske Inuit kombinerer deres viden, ligger der et stort potentiale for synergi og nye erkendelser.

Et godt eksempel er i Point Barrow, Alaska i slut-70'erne, hvor forskere ville tælle pukkelhvaler. Det gjorde de ved at stå langs kysten og kigge ud over den isdækkede fjord, og talte de hvaler som kom op for at trække vejret i de åbne våger. Ud fra dét konkluderede de, at der ikke var særligt mange hvaler – Til trods for at de lokale Inuit-fangere sagde det modsatte: At der var mange flere hvaler, og at bestanden var i fremgang. Det var ikke før hvalfangerne organiserede sig og mødte nogle andre forskere, som var åbne og nysgerrige, at tingene ændrede sig. Fangerne fortalte dem hvad de vidste: at pukkelhvaler ikke er bange for at svømme under havis, fordi de kan bruge deres pukkel til at bryde et lille hul i isen og dermed trække vejret. Derfor kunne de svømme sammen i store, spredte flokke, som fangerne kunne høre synge til hinanden. Sammen med fangerne udviklede forskerne en ny måde at tælle hvaler på under isen med hydrofoner – undervandsmikrofoner – og de kunne konkludere at det var rigtigt nok – der var mange flere hvaler end forventet, og bestanden var i fremgang. Samarbejdet åbnede op for, at Inuit-fangerne igen fik lov til at genoptage deres hvalfangst, hvilket var afgørende for deres fødevarerikkerhed og kultur. Oprindelige folks viden kan både være en ressource for videnskaben – og kan samtidigt give de oprindelige folk empowerment – magt til at påvirke deres egne forhold.

I min egen forskning har jeg undersøgt hvordan den grønlandske befolkning inddrages, og hvordan deres viden bruges, i miljøvurderinger af råstofprojekter. Jeg har analyseret lovgivningen, interviewet aktører i processen og selv deltaget i høringsprocesser. Da Grønland hjemtog råstofområdet med indførelsen af Selvstyret i 2009, overtog vi også ansvaret for miljøvurderinger. De oprindelige processer var kopieret fra danske og europæiske modeller og var ikke tilpasset den grønlandske kontekst. Over tid har vi forbedret dem, men der er stadig plads til forbedring.

I den nuværende proces er der tre stadier, hvor den grønlandske befolkning bliver inddraget; to officielle og én uofficiel. De officielle stadier består af en kort forhøring, og en længere høring af selve miljøvurderingsrapporten. I forhøringen er projektet så tidligt i planlægningen, at det er nemt at påvirke med forslag og opmærksomhedspunkter tidligt i processen. Men samtidigt er projektet så ukonkret, at det kan være svært at sætte en finger på de udfordringer der kan opstå. Det andet stadie er høringen af selve miljøvurderingsrapporten. Her er projektet blevet så konkret, at det er nemmere at komme med forslag og opmærksomhedspunkter, men det er samtidigt blevet rigtigt svært at ændre på noget som helst i projektet på dette stadie – til stor frustration for dem som deltager i høringen. I det uofficielle stadie sker inddragelsen under selve miljøvurderingen, som ligger imellem de to høringer. Den udføres typisk af professionelle konsulenter, som inddrager en masse forskning som den grundlæggende viden, og kun en gang imellem inddrager befolkningen, eller i det mindste interessentgrupper fra befolkningen – og det er på ingen måde systematisk eller konsekvent hvordan og hvor meget de inddrager dem.

Selve formatet under høringerne er typisk i form af borgermøder, som er fine nok til informationsmøder med besvarelse af spørgsmål – men til en egentlig høring med indsamling af viden og holdninger, er formatet ret upassende til en grønlandsk kontekst. I den grønlandske kultur er folk ofte beskedne, konfliktsky og bryder sig ikke om at stille sig op foran en masse mennesker og tale – Og dem der ikke har noget i mod at tale, bliver ofte ikke modsagt hvis andre skulle vise sig uenige. Dermed får man ikke målrettet høringen til at indsamle viden. Når jeg har kigget på hvidbøger – altså samlinger af mundtlige og skriftlige høringssvar fra folk – fra tre forskellige mineprojekter, ser jeg de samme tendenser. Selvom formatet ikke er specielt egnet til at indsamle viden, deler folk nogle gange deres viden uopfordret, og de deler også deres bekymringer, værdier og prioriteringer – alt sammen noget som kan informere og forme projekterne – hvis de altså tages seriøst. Desværre ser jeg, at der er langt imellem disse slags høringssvar, og kun få af disse medfører ændringer i miljøvurderingsrapporten. Og ingen af disse ændringer er signifikante – Altså, de ændrer ikke på noget vigtigt i projektet. Et eksempel er fra jernminen ved ISUA lidt nord for Nuuk – et gammelt mineprojekt, som gik i stå. Her delte befolkningen deres viden, bekymringer, værdier og prioriteringer. Deres viden var, at området er rensdyrenes favorit-kælvingsområde, og at rensdyr er ret sårbare overfor forstyrrelser i deres kælvingsperiode. Deres bekymringer var, at hvis der blev anlagt en vej direkte igennem kælvingsområdet, ville det skræmme rensdyrene væk, måske permanent. Deres værdi var, at vi skal passe på rensdyrenes kælvingsområder fordi vi gerne vil kunne blive ved med den kulturelle og socialt vigtige rensdyrjagt. Og deres

prioritering var, at vejen burde placeres udenom selve kælvingsområdet. Desværre var svaret fra projektudviklerne dengang, at det ville være for økonomisk dyrt at føre vejen udenom området (også selvom minen var vurderet til at tjene sig selv ind efter tre år og køre i over 20 år), hvilket ikke blev modsagt af beslutningstagerne og deres videnskabelige rådgivere. Den eneste ændring befolkningens viden medførte i rapporten var, at indikatorer for traditionel levevis, inklusive jagt, skulle overvåges nærmere. Altså ingen nævneværdig ændring af projektet. Her var ellers en gylden mulighed for at befolkningens viden kunne have gjort projektet bedre, og gøre det biologisk, socialt og kulturelt bæredygtigt, ikke kun økonomisk bæredygtigt.

Når jeg efterfølgende har undersøgt lovgivningen, læser jeg da også, at videnskab er den foretrukne form for viden. Der anvendes adskillige andre vidensbegreber for den grønlandske befolknings viden, som anvendes i flæng uden definition, og uden indsigt i at de ikke betyder det samme. Denne form for viden prioriteres ikke på samme måde som videnskab. Jeg har igennem interviews lært om andre, mere kulturelt tilpassede formater, som skulle være bedre til at indsamle viden og få repræsentative holdninger. For eksempel fokusinterviews af små grupper af fx fiskere og fangere, kvinder, unge, ældre osv. Også Sharing Circles, et format hvor man sidder i en cirkel og sikrer taletid til alle, passer godt til den grønlandske kultur. ”Drink-tea-and-pee” besøg, hvor man besøger folk personligt, eller møder hvor man tager de berørte befolkningsgrupper med ud fysisk på selve stedet hvor fx minen planlægges, er andre formater som blandt andet canadiske konsulenter har haft gode erfaringer med.

Jeg ser et stort potentiale for at bruge den grønlandske befolknings viden, bekymringer, værdier og prioriteter som en ressource til at forbedre miljøvurderinger af råstofprojekter. Vi kan starte med at styrke deres form for viden i lovgivningen, og derefter forbedre formaterne for inddragelse og vidensindsamling, samt sikre inddragelse igennem ALLE stadier af miljøvurderingsprocessen.

Efterskrift: Til mit ph.d.-forsvar deltog grønlandske embedsfolk, som efterfølgende inviterede mig til møde i Råstofstyrelsen i Grønland. Her delte jeg mine resultater og forslag til forbedringer, hvilket de lyttede til med stor interesse og spørgelyst. Samtidigt har jeg fået oplyst, at både min afhandling og en af mine artikler bruges i undervisningen på Ilisimatusarfik – Universitetet i Grønland.